



Stichting Ecologische Landbouw Projecten Ghana

Nieuwsbrief – Mei 2020

Corona en honger

'Dood gaan door Corona of dood gaan van de honger, wat is het verschil? Aan het eerste kunnen we weinig doen; aan het tweede wel: we kunnen voedsel verbouwen, help ons!'. Dat is wat boeren aan Issifu Sulemani Yobila, de manager van CEAL (Center for Ecological Agriculture and Livelihood, www.cealghana.org), vertellen. In Noord Ghana is honger op dit moment een groter probleem dan besmetting door Corona. Niet voor de rijke bovenlaag maar wel voor de bevolking die afhankelijk is van hun eigen voedselproductie. Dat klinkt hard maar het is de werkelijkheid. In Ghana heeft de overheid ook ongekende en voor Afrikanen zeer vreemde maatregelen getroffen: Geen handen schudden, ook anderhalve meter uit elkaar blijven, handen wassen en geen openbare bijeenkomsten, trainingen, kerkdiensten met meer dan 25 mensen! Alle scholen zijn dicht en dat betekent ook dat kinderen hun schoolmaaltijd missen. Een extra zorg voor de ouders. In de grote steden Accra, Kumasi en Tema geldt ook nog dat je thuis moet blijven, in Noord Ghana geldt dat niet. Mensen mogen dus wel naar buiten in onze projectgebieden. En dat moet ook. De voedselvoorraden uit het vorige seizoen raken op. Er moet weer voedsel verbouwd worden. Het groeiseizoen start in Mei als de eerste regens vallen. Issifu: 'Boeren kloppen bij mij op de deur voor trainingen in compost maken'. Ze verwachten dat er geen kunstmest, geen zaden en geen bestrijdingsmiddelen in Noord Ghana aankomen, want het transport ligt stil. En als er al iets aankomt dan gaat dat, volgens een voorschrift van de overheid, eerst naar bedrijven die belasting betalen en dat zijn de commerciële landbouwbedrijven en dus niet naar families die hun eigen voedsel telen. 'Maar', zeggen de boeren, we weten dat jij compost-trainingen geeft dus we zijn er nu klaar voor!'. Ook de lokale overheid klopt op de deur van Issifu; hij is nu hard bezig met trainingen in compost maken. Voor een nieuwe groep boeren. Trainingen moeten buiten gebeuren en de groepen mogen niet groter zijn dan 25 mensen. De boerenfamilies zijn enorm gemotiveerd om te leren compost te maken.

Het klinkt misschien cru: Corona heeft de roep naar biologische landbouwmethoden enorm vergroot. Want het gaat niet alleen om compost, het gaat ook om training om natuurlijke bestrijdingsmiddelen te maken in plaats van chemische. Ook die kan Issifu organiseren. Hij is dan ook enorm actief.

We hebben Issifu gevraagd de grote ontwikkelingsorganisaties in Noord Ghana zoals USAID, de UNDP en Unicef de benaderen om de financiën die de ELPG overmaakt (tot nu toe €12.000,-) aan te vullen. Want wij zijn maar een kleine organisatie. We staan dicht bij de mensen, dichterbij dan de grote organisaties. Maar die grote organisaties werken langzaam; toch heeft de UNDP hulp toegezegd. USAID verstopt zich achter lange procedures (president Trump heeft de geldkraan naar USAID flink dichtgedraaid). Van Unicef hebben we nog niks gehoord.

Ik wil de crisis in Nederland niet bagatelliseren; we moeten toch blij zijn dat we in Nederland leven met al onze goede voorzieningen, maar de crisis in Ghana kan vele malen erger worden dan die in Nederland. Ook de voedselhulporganisatie van de Verenigde Naties



Vooral vrouwen doen mee aan het nieuwe composteer programma

verwacht honger in arme landen. Wij, als bestuur en u als donateur, mogen dan ook absoluut het gevoel hebben dat we met iets zinnigs bezig zijn. We zijn dankbaar dat we met onze projecten in Noord Ghana mensen echt kunnen helpen! Blijf ons daarom ook helpen!

De nieuwe aanpak: van Boer tot Boer

We hebben veel contact gehad de laatste tijd met Issifu. Dit ging vooral via de app en de video-app. Elke avond zaten we begin april, toen ook Afrika getroffen werd door de Corona, te praten hoe we zo snel als mogelijk een grote groep boeren kunnen trainen in compost maken. Het is ook een nieuwe doelgroep voor Issifu. Deze boeren werkten tot nog toe met kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Maar nu die niet meer naar Noord Ghana komen willen ze leren hoe ze compost moeten maken.



Al het materiaal wordt goed aemenad en nat aemaakt



Gras wordt gehakseld tot kleine stukjes

Issifu en wij zijn uiteindelijk uitgekomen op de *Farmer to Farmer* methode. Dat is een voorlichtingsmethode waarbij je, in ons geval, 10 boeren of boerinnen uit 10 verschillende dorpen traint in het compost maken. Maar ze leren ook hoe je composttrainingen doet. Boeren trainen dus hun collega boeren. Deze 10 boeren gaan ieder voor zich ook weer 10 boeren in hun dorp trainen in het compost maken en die gaan op hun beurt ook weer 10 boeren trainen. Zo kan je in een maand tijd $10 \times 10 \times 10 = 1000$ boeren trainen. Het is een snelle en goedkope voorlichtingsmethode. En het heeft ook het voordeel dat boeren sneller iets aannemen van een collega-boer dan van een voorlichter. Dat is niets vreemd, dat is in Nederland ook zo!

Op 13 april vond de eerste training van 10 boeren plaats. Eind april hadden 8 van deze trainers bij elkaar 87 andere boeren getraind. Die zijn op hun beurt nu ook aan het trainen van elk 10 andere boeren begonnen. Op 6 mei rapporteert Issifu ons dat er nu 290 boeren getraind zijn en dat er 114 composthopen bij 114 huishoudens gemaakt zijn. De compost techniek is een andere techniek dan ze voorheen gebruikte. Ze maken geen grote bakken van klei-stenen van 3 meter lang, 1 meter breed en 1 meter hoog, maar kleinere hopen van ca. 1 m^3 . Deze hopen worden van allerlei organisch materiaal gemaakt zoals droog gras (zie foto) wat aan kleine stukje gehakt wordt, mest van koeien, geiten, kippen en parelhoenders, gewasresten zoals stro van pinda's, kaf wat vrijkomt bij het wannen van granen, elke ochtend wordt de compound geveegd en het veegsel komt ook in de composthoop terecht enz. Al deze materialen worden goed gemengd en goed nat gemaakt. Over de hoop wordt dan een stuk landbouwplastic gelegd. Dat zorgt ervoor dat er niet veel water verdampt. Na drie weken wordt de hoop omgelegd en opnieuw nat gemaakt. In zes weken tijd hebben ze dan goede compost. Met de oude methode heb je veel meer water nodig en het duurde 2-3 maanden voordat de compost klaar was. Vooral vrouwen doen mee aan dit *Farmer to Farmer* programma. De compost van 1 hoop is voldoende voor een halve acre (0.2 ha). Van een halve acre met compost kan ongeveer 300-400 kg mais of sorghum geoogst worden. 300 kg graan is voldoende om 1 persoon elke dag een volle maag te bezorgen!

GIOSA, oftewel het “Ghana Insitute of Organic and Sustainable Agriculture” in Sirigu, Noord Ghana

Achtergrond

De ELPG heeft een langjarige band met GIOSA. Een schoolgebouw met alle benodigde faciliteiten is in deze periode neergezet inclusief een zonnestroominstallatie en waterpomp. Verschillende korte en lange

cursussen zijn er de afgelopen jaren gegeven. Daarnaast is er een kleine boomkwekerij en een 'dry season garden' voor de verbouw van groenten in het droge seizoen. Om allerlei redenen was de effectieve inzet van al deze middelen minder geworden en verliep de communicatie steeds stroever. Daarop hebben wij als ELPG bestuur hulp gezocht in Ghana om uit deze impasse te komen. Deze ondersteuning hebben we gevonden bij de tweekoppige directie van het Millar Instituut in Bolgatanga op 45 minuten rijden van Sirigu. Zij hebben GIOSA doorgelicht en een herstructureringsplan bediscussieerd met betrokkenen en aan de ELPG gepresenteerd. Op onze reis in februari van dit jaar (Kees van Veluw & Steef Kruitwagen) is dit plan uitgebreid besproken en mee ingestemd.

Sfeerschets

Wanneer je in februari in Sirigu komt dan is het droog en warm. Erg warm. De hitte prikkelt de huid. Het landschap bestaat uit verspreid staande bomen, in carré gebouwde familiehuizen met graansilo's en stoppelvelden op zeer droge en donkergeel ogende akkers. Hier en daar zie je diepe erosiegeulen. De lucht zit op slechte dagen vol met woestijnstof. De vele bomen zorgen voor schaduw, bodemvruchtbaarheid (vlinderbloemigen die stikstof vastleggen), voor vruchten en plantaardige vetten (noten) en natuurlijk brandhout. Hierdoor verdwijnen er ook veel bomen. Op de stoppelvelden zagen we de restanten van drie soorten graan (vroeg en late gierst, sorghum), bonen, en okra. Deze gewassen worden dikwijls op hetzelfde perceel door elkaar en naast elkaar gezaaid: ze versterken elkaar (stikstof) en het zorgt voor risicospreiding gezien de steeds onregelmatiger regens. Tijdens ons bezoek hebben we een aantal boeren en boerinnen bezocht die mee hebben gedaan met eerdere composteertrainingen: actieve mensen die ieder weer trekker zijn van een groep van 10-15 boeren of boerinnen en hen blijven stimuleren compostpits te maken en te onderhouden. Het effect van deze trainingen was nog duidelijk zichtbaar gezien de vele compostpits die we aantroffen!



Familiecompound te midden van stoppelvelden

Voortgang herstructurering GIOSA

Ons bezoek aan GIOSA stond in het teken van de herstructurering van de organisatie. Naast Peter Anoah (directeur van GIOSA) zijn twee nieuwe stafleden aangetreden: een ervaren man voor de scholingsprogramma's en een ervaren dame voor de voorlichtingsprogramma's en ondersteuning van boerinnengroepen. Peter Anoah is verantwoordelijk voor het beheer van het centrum, de boomkwekerij (> 500 bomen/jaar) en landbouwproductie op de compound als ook de verkoop van deze biologisch geteelde producten. Zowel inhoudelijk als financieel is de organisatie transparant geworden. Er is een vast jaarbudget bepaald (vaste kosten), naast wisselende programmakosten op basis van kwartaalplannen. Het Millar instituut in Bolgatanga borgt de 'good governance' principes van GIOSA (o.a. transparante besluitvorming en accountancy).

Tijdens de bestuursvergadering van GIOSA is een nieuw breed en deskundig bestuur geïnstalleerd. Ook de chief van het gebied was aanwezig en heeft zitting genomen in het bestuur van GIOSA. We gingen uit elkaar met de belofte dat er eind maart een programma en programmabudget voor training & voorlichting zou liggen. De ELPG betaalt ondertussen de basiskosten voor de staf. In maart werden we echter opgeschrikt door de corona-crisis die ook Ghana niet voorbijgaat. Op dit moment (mei) is er een alternatief trainingsprogramma en -budget ingediend deels antwoord gevend op de noden die ontstaan door de corona-crisis. Dit ziet er goed uit en zullen wij ondersteunen. De kosten voor het centrum bedragen nu ca. € 6000,- per kwartaal inclusief de specifieke trainingsprogramma's waarbij per kwartaal meer dan 100 boeren en boerinnen bereikt worden. Een nuttige investering in verbeterde



Nieuwe bestuursleden op GIOSA terrein: de chief op de rug gezien.

biologische landbouwproductie en aandacht voor deze manier van landbouw beoefenen naast de 500 bomen die geplant worden en de groenteproductie van het centrum zelf.

Het irrigatie/agroforestry-project

Zoals we in de vorige rondzendbrief al aankondigden, is het irrigatie/agroforestry-project nu daadwerkelijk gestart. Het project wordt gefinancierd door Pompen is Leven, Wilde Ganzen en de ELPG. In het verleden heeft de Bennekomse Stichting Pompen = Leven op een aantal locaties in Noord-Ghana pompen geslagen en uitgerust met bijbehorende touwpompen (betaalbaar qua aanschaf en onderhoud). In eerste instantie waren ze bedoeld voor schoon drinkwater. Nu dit inmiddels behoorlijk goed geregeld is, kan de volgende stap gezet worden naar het pompen naar water voor irrigatie. In deze gebieden is sprake van langdurige droogtes. Bijna de



Touwpomp



Druppelirrigatiesysteem met cassave en bananenbomen

helft van het jaar valt er zo weinig regen, dat er nauwelijks voedsel geproduceerd kan worden. En de droge periodes lijken alleen maar langer en extremer te worden. Met een pomp, een reservoir en een irrigatiesysteem kan ook in de droge tijd, de dorre landbouwgrond in het noorden van Ghana omgetoverd worden in bloeiende moestuinen vol verse groente.

Na de succesvol verlopen pilots, waar een borehole en een druppelirrigatiesysteem werden aangelegd in twee moestuinen, wordt dit nu gedaan op ca. 15 locaties. De projectleiding in Ghana is in handen van Yussif Abdul-Rahaman van de Ghanese organisatie 'Pumping is Life' en Issifu. De principes van agroforestry worden gehanteerd bij de inrichting van de tuinen. Dit is een landbouwsysteem waarbij (fruit)bomen en houtige (meerjarige) gewassen gecombineerd worden met akkerbouw of groenteteelt. Een landbouwsysteem dat beter bestand is tegen de verwachte extremen en daarmee meer toekomstbestendig is. Mogelijk komen bij deze moestuinen nog stallen voor kippen, varkens, geiten en cavia's. Overigens moeten de deelnemers wel een (bescheiden) eigen financiële bijdrage leveren.

Begin dit jaar hebben Kees en Steef de twee pilot-projecten bezocht en de foto's in dit artikel zijn van de hand van Steef Kruitwagen. Inmiddels is er aandacht besteed aan dit project in het Bennekomse Nieuwsblad, op de website Bennekomsamen.nl en hebben de Wilde Ganzen gevlogen voor dit project in een uitzending van 17 mei. Er is dus voldoende aandacht voor dit mooie project en hopelijk komen er nieuwe donaties binnen.



Elektrische pomp met tank en irrigatiesysteem

De giften van particulieren lopen al enkele jaren terug. We hopen uiteraard dat deze terugloop niet verder doorzet. Daarvoor blijven we zoeken naar mogelijkheden om ons werk bij mensen onder de aandacht te brengen. Helpt u mee?

www.elpg.nl KvK Zutphen 41038779. Bank NL36 RABO 0311 05 39 63

De ELPG is erkend als ANBI. Uw gift is dus fiscaal aftrekbaar.